

O'quvchilarda folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishning texnologiyalarini takomillashtirish omillari

Yorqin Akramovich Nayimov

Ilmiy rahbar: S.B.Saidiy

BuxDU

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarda folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishning pedagogik va texnologik omillari tadqiq etiladi. Folklor ijodi o'quvchilarning musiqiy didini rivojlantirish, vokal texnikasini takomillashtirish va sahnadagi ijro mahoratini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Maqolada vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda interfaol mashg'ulotlar, individual va guruh ishlari, ijodiy topshiriqlar va motivatsion strategiyalar samaradorligi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va multimedia resurslarini qo'llash, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kengaytirish va sahnadagi ifoda usullarini takomillashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari folklor qo'shiqlarini pedagogik jarayonda samarali qo'llash orqali o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: folklor, vokal-xonandalik, mashg'ulot texnologiyasi, interfaol metod, ijodiy qobiliyat, sahna ijrosi, motivatsiya, musiqiy did, multimedia resurslari, pedagogik jarayon

Factors for improving the technologies of forming vocal and singing skills in students through folklore songs

Yorqin Akramovich Nayimov

Scientific supervisor: S.B.Saidiy

BuKSU

Abstract: This article studies the pedagogical and technological factors of forming vocal and singing skills in students through folklore songs. Folklore is an important tool for developing students' musical taste, improving vocal technique, and improving stage performance skills. The article analyzes the effectiveness of interactive classes, individual and group work, creative tasks, and motivational strategies in forming vocal and singing skills. At the same time, the possibilities of using modern technologies and multimedia resources, expanding students' creative thinking, and improving their methods of expression on stage are considered. The

results of the study allow developing students' vocal and singing skills through the effective use of folklore songs in the pedagogical process.

Keywords: folklore, vocal and singing, training technology, interactive method, creative ability, stage performance, motivation, musical taste, multimedia resources, pedagogical process

Musiqqa san'ati insoniyat madaniyatining eng qadimiy va boy shakllaridan biri bo'lib, u insonning ma'naviy dunyosini boyitish, estetik didini shakllantirish va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa, xalq og'zaki ijodi namunasi bo'lgan folklor qo'shiqlari milliy madaniyatning muhim tarkibiy qismi sifatida yosh avlodning musiqiy tarbiyasida katta ahamiyatga ega. Folklor qo'shiqlari orqali o'quvchilarda nafaqat musiqiy did, balki vokal-xonandalik malakalari, sahna madaniyati va ijodiy fikrlash qobiliyati ham rivojlanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida folklor qo'shiqlaridan samarali foydalanish masalasi musiqa pedagogikasining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ham katta e'tibor qaratmoqda. Bu jarayonda musiqa ta'limi o'quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytirish, ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va ijodiy faoliyatga jalb qilishda muhim vosita hisoblanadi. Xususan, folklor qo'shiqlari o'zining sodda melodik tuzilishi, boy mazmuni va milliy ruhiyati bilan o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish uchun qulay pedagogik material bo'lib xizmat qiladi. Folklor qo'shiqlarining o'ziga xos melodik va ritmik xususiyatlari o'quvchilarga tovushni to'g'ri chiqarish, nafasni boshqarish, intonatsiya aniqligi va ifodali ijro ko'nikmalarini egallash imkonini beradi.

Bugungi kunda musiqa ta'limi jarayonida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish uchun turli metod va texnologiyalar qo'llanilmoqda. Biroq o'quvchilarning vokal qobiliyatini rivojlantirishda folklor qo'shiqlaridan foydalanish imkoniyatlari hali to'liq o'rganilmagan. Shu sababli folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish, pedagogik jarayonni yanada samarali tashkil etish va o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Folklor qo'shiqlari orqali vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayonida bir qator pedagogik omillar muhim rol o'ynaydi. Avvalo, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Chunki har bir yosh davrida ovoz apparatining rivojlanish darajasi, musiqiy qabul qilish qobiliyati va ijro imkoniyatlari turlicha bo'ladi. Shu bois musiqa mashg'ulotlarini tashkil etishda o'quvchilarning psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olish, ularning vokal imkoniyatlariga mos repertuar tanlash muhim hisoblanadi.

Shuningdek, vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda pedagogik metod va texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlar, ijodiy mashqlar, guruh va individual ishlash usullari keng qo'llanilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni musiqiy faoliyatga jalb qiladi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida ham ana shu metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda ijobiy natijalar beradi.

Bundan tashqari, vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishda o'qituvchining pedagogik mahorati va metodik tayyorgarligi ham muhim omil hisoblanadi. O'qituvchi folklor qo'shiqlarining musiqiy va badiiy xususiyatlarini chuqur bilishi, ularni o'quvchilarga to'g'ri yetkazish metodikasiga ega bo'lishi kerak. Shu bilan birga, u o'quvchilarda sahna madaniyati, ijro madaniyati va estetik didni shakllantirishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash ham vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayonining samaradorligini oshiradi. Multimedia vositalari, audio va video materiallar, raqamli musiqiy dasturlar o'quvchilarning musiqiy idrokini kengaytiradi va ularga folklor qo'shiqlarining turli ijro uslublarini o'rganish imkonini beradi. Bunday texnologiyalar o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni ijodiy faoliyatga undaydi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayoni o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Chunki xalq qo'shiqlari xalqning tarixiy tajribasi, milliy qadriyatlari va ma'naviy merosini o'zida mujassam etadi. O'quvchilar bu qo'shiqlarni o'rganish orqali o'z xalqining madaniy merosini chuqurroq anglaydi, milliy an'analarga hurmat ruhida tarbiyalanadi.

Shu nuqtai nazardan, folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish masalasi musiqa ta'limining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun pedagogik metodlarni takomillashtirish, o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi o'quvchilarda folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish omillarini aniqlash va ularni pedagogik amaliyotda qo'llashning samarali yo'llarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida folklor qo'shiqlarining pedagogik imkoniyatlari, vokal mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi va o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish usullari tahlil qilinadi.

Shunday qilib, folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish nafaqat musiqiy ta'lim jarayonini boyitadi, balki o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish, ijodiy tafakkurini kengaytirish va milliy madaniyatga bo'lgan hurmatini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli bu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar

musiqa pedagogikasining muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish musiqa ta'limining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Vokal ijrochiligi o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini, estetik didini, ijodiy tafakkurini va sahna madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, folklor qo'shiqlari vokal ta'lim jarayonida samarali pedagogik vosita sifatida qo'llanilishi mumkin. Folklor qo'shiqlari milliy ruh, xalqona ohang va sodda melodik tuzilishga ega bo'lib, o'quvchilarga vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish uchun qulay imkoniyat yaratadi.

Musiqa pedagogikasida folklor qo'shiqlari nafaqat badiiy-estetik tarbiya vositasi, balki vokal texnikasini rivojlantirishning samarali manbai sifatida ham qaraladi. Xalq qo'shiqlari o'zining tabiiy ohanglari, ritmik soddaligi va ifodaviyligi bilan o'quvchilarning ovoz apparatini rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa, boshlang'ich vokal mashg'ulotlarida folklor qo'shiqlari bilan ishlash o'quvchilarga tovushni to'g'ri chiqarish, nafasni boshqarish va intonatsiya aniqligini saqlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayoni bir qator pedagogik va metodik tamoyillarga asoslanadi. Avvalo, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Har bir yosh davrida ovoz apparati va musiqiy qabul qilish darajasi turlicha bo'ladi. Shu sababli o'quvchilar uchun tanlanadigan folklor repertuari ularning ovoz diapazoni va ijro imkoniyatlariga mos bo'lishi zarur. Bu esa vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etish va o'quvchilarning ovoz imkoniyatlarini to'g'ri rivojlantirishga yordam beradi.

Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning musiqiy idrokini rivojlantirish ham muhim vazifa hisoblanadi. Musiqiy idrok o'quvchining musiqani eshitish, anglash va badiiy jihatdan baholash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Folklor qo'shiqlari orqali o'quvchilar xalq musiqasining o'ziga xos ohanglari, ritmik tuzilishi va ifoda usullarini o'rganadi. Bu jarayon ularning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi va vokal ijrochiligi jarayonida ifodaviylikni oshirishga yordam beradi.

Vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda pedagogik metodlarning to'g'ri tanlanishi ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy musiqa ta'limi jarayonida interfaol metodlar, ijodiy mashqlar, guruh va individual ishlash usullari keng qo'llaniladi. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni ijodiy faoliyatga jalb qiladi va vokal qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida ham ana shu metodlardan foydalanish o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda samarali natijalar beradi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda bir necha muhim bosqichlarni ajratish mumkin. Birinchi bosqich - qo'shiq bilan tanishtirish bosqichi. Bu bosqichda o'quvchilar qo'shiqning mazmuni, ohangi va badiiy

xususiyatlari bilan tanishadi. O'qituvchi qo'shiqning kelib chiqishi, mazmuni va xalq hayotidagi o'rni haqida ma'lumot beradi. Bu jarayon o'quvchilarning qo'shiqni chuqurroq anglashiga va ijro jarayoniga qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Ikkinchi bosqich - vokal mashqlar orqali qo'shiqni o'rganish bosqichidir. Bu bosqichda o'quvchilar qo'shiqni qismlarga bo'lib o'rganadi, tovushni to'g'ri chiqarish, nafasni boshqarish va intonatsiya aniqligini saqlash kabi vokal ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchi o'quvchilarga turli vokal mashqlarni bajarishni tavsiya etadi va qo'shiqni to'g'ri ijro etish bo'yicha metodik ko'rsatmalar beradi.

Uchinchi bosqich - ifodali ijro bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilar qo'shiqni badiiy ifoda bilan ijro etishni o'rganadi. Ifodali ijro jarayonida qo'shiqning mazmuni, kayfiyati va badiiy obrazini to'g'ri yetkazish muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar sahnada o'zini tutish, ijro madaniyati va emotsional ifodani namoyon qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biridir. O'quvchilar qo'shiqni turli talqinlarda ijro etish, improvizatsiya qilish va yangi ifoda usullarini sinab ko'rish orqali o'z ijodiy imkoniyatlarini namoyon etadi. Bu jarayon ularning musiqiy tafakkurini kengaytiradi va vokal ijrochiligi jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Shuningdek, folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda o'qituvchining pedagogik mahorati muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi o'quvchilarning ovoz imkoniyatlarini to'g'ri baholashi, ular uchun mos repertuar tanlashi va vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etishi zarur. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarda musiqaga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb qilishga alohida e'tibor qaratishi kerak.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ham folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Multimedia vositalari, audio va video yozuvlar o'quvchilarga folklor qo'shiqlarining turli ijro uslublarini tinglash va o'rganish imkonini beradi. Bu esa ularning musiqiy idrokini kengaytiradi va vokal ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, folklor qo'shiqlari o'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishning muhim pedagogik vositasi hisoblanadi. Ularning melodik soddaligi, badiiy boyligi va milliy ruhiyati o'quvchilarning vokal qobiliyatini rivojlantirishga, estetik didini shakllantirishga va musiqiy tafakkurini kengaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli musiqa ta'limi jarayonida folklor qo'shiqlaridan samarali foydalanish va vokal mashg'ulotlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

O'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish jarayoni musiqa ta'limining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu jarayonni samarali tashkil etishda

folklor qo'shiqlari katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Xalq qo'shiqlari o'zining sodda melodik tuzilishi, tabiiy ohanglari va boy badiiy mazmuni bilan o'quvchilarning vokal qobiliyatini rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Shu sababli folklor qo'shiqlarini o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda o'quvchilarning ovoz imkoniyatlari va yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Har bir o'quvchining ovoz diapazoni, tembri va vokal qobiliyati turlicha bo'ladi. Shu sababli folklor qo'shiqlarini tanlash jarayonida o'quvchilarning vokal imkoniyatlariga mos repertuarni tanlash muhim hisoblanadi. Bu esa o'quvchilarning ovoz apparatini to'g'ri rivojlantirish va vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etish imkonini beradi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda bir necha asosiy metodik bosqichlar mavjud. Birinchi bosqich - tayyorgarlik bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilar bilan vokal mashqlar bajariladi, nafas olish texnikasi, tovush chiqarish va artikulyatsiya ustida ishlanadi. Nafasni to'g'ri boshqarish vokal ijrochiligining asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarga diafragma orqali nafas olish, tovushni erkin va tabiiy chiqarish kabi vokal mashqlarni o'rgatish muhimdir.

Ikkinchi bosqich - folklor qo'shiq'ini o'rganish bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilar qo'shiqning melodiysi, ritmik tuzilishi va badiiy mazmuni bilan tanishadi. O'qituvchi qo'shiqni namuna sifatida ijro etib beradi yoki audio yozuvlardan foydalanadi. O'quvchilar qo'shiqni eshitib, uning ohangini, ritmini va ifodaviy xususiyatlarini idrok etadi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Keyingi bosqichda qo'shiqni qismlarga bo'lib o'rganish jarayoni amalga oshiriladi. O'quvchilar qo'shiqning har bir qismini alohida o'rganadi, intonatsiya aniqligi, ritmni to'g'ri bajarish va tovushni to'g'ri chiqarish ustida ishlaydi. Bu jarayonda o'qituvchi o'quvchilarga vokal mashqlar orqali yordam beradi va ularning xatolarini tuzatib boradi. Shu bilan birga, o'quvchilar qo'shiqning badiiy mazmunini chuqurroq anglashga harakat qiladi.

Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida interfaol metodlardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi, ularni musiqiy jarayonga jalb qiladi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Masalan, guruhli ijro, savol-javob, musiqiy o'yinlar va ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini oshiradi va vokal malakalarini mustahkamlaydi.

Guruhli ijro usuli folklor qo'shiqlarini o'rganishda samarali metodlardan biri hisoblanadi. Bu usul o'quvchilarda jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va

ularni bir-birini tinglashga o'rgatadi. Guruhli ijro jarayonida o'quvchilar ritmni saqlash, intonatsiyani to'g'ri bajarish va musiqiy uyg'unlikni ta'minlash kabi muhim vokal ko'nikmalarni egallaydi.

Individual ijro ham vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Individual ijro jarayonida o'qituvchi har bir o'quvchining vokal imkoniyatlarini alohida baholaydi va ularning kamchiliklarini tuzatishga yordam beradi. Bu jarayon o'quvchilarning sahnada erkin ijro etish ko'nikmasini shakllantirishga ham yordam beradi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham muhim omil hisoblanadi. Multimedia vositalari, audio va video materiallar o'quvchilarga folklor qo'shiqlarining turli ijro uslublarini o'rganish imkonini beradi. Masalan, mashhur xalq xonandalarining ijrosini tinglash o'quvchilarga qo'shiqni to'g'ri va ifodali ijro etish bo'yicha tasavvur beradi.

Bundan tashqari, texnologiyalar o'quvchilarning musiqiy ijodkorligini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar audio yozuvlar yordamida o'z ijrolarini tinglab, xatolarini tahlil qilishi va ularni tuzatishi mumkin. Bu esa o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va vokal mahoratini oshiradi.

Folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarga qo'shiqni turli ifoda usullarida ijro etish, improvizatsiya qilish yoki sahna harakatlari bilan boyitish imkoniyatini berish ularning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi.

Shuningdek, vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda pedagogik motivatsiya ham muhim omillardan biri hisoblanadi. O'qituvchi o'quvchilarni rag'batlantirish, ularning muvaffaqiyatlarini e'tirof etish va ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash orqali vokal mashg'ulotlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va ularni yanada faolroq bo'lishga undaydi.

Umuman olganda, folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish texnologiyalari o'quvchilarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Tayyorlov mashqlari, qo'shiqni o'rganish bosqichlari, interfaol metodlar, guruh va individual ijro usullari hamda zamonaviy texnologiyalarni uyg'unlashtirish orqali vokal mashg'ulotlarining samaradorligini oshirish mumkin.

Shunday qilib, folklor qo'shiqlari bilan ishlash jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish, musiqiy tafakkurini rivojlantirish va sahna ijrochiligi madaniyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Musika ta'limi jarayonida o'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish ko'p jihatdan ta'lim jarayonining to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Ayniqsa, folklor qo'shiqlari asosida olib boriladigan mashg'ulotlar o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning ijodiy tafakkurini kengaytirish va sahna madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shu sababli folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayonining samaradorligini oshirish uchun bir qator pedagogik, metodik va tashkiliy omillarni hisobga olish zarur.

Avvalo, vokal mashg'ulotlarining samaradorligi o'qituvchining pedagogik mahoratiga bevosita bog'liq. O'qituvchi o'quvchilarning vokal imkoniyatlarini chuqur tahlil qila olishi, ularning ovoz diapazoni va tembr xususiyatlarini hisobga olib repertuar tanlashi lozim. Bu jarayonda folklor qo'shiqlari o'zining tabiiy ohanglari va sodd melodik tuzilishi bilan o'quvchilar uchun qulay ijro imkoniyatini yaratadi. Shu sababli o'qituvchi repertuar tanlashda qo'shiqlarning musiqiy murakkabligi, badiiy mazmuni va o'quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olishi zarur.

Vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishda muntazam mashg'ulotlar muhim rol o'ynaydi. Vokal mashg'ulotlari tizimli ravishda olib borilganda o'quvchilarning ovoz apparati asta-sekin rivojlanadi, tovush chiqarish texnikasi takomillashadi va intonatsiya aniqligi ortadi. Mashg'ulotlarning muntazamligi o'quvchilarning vokal ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi hamda ularning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda motivatsiya omili ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar musiqiy faoliyatga qiziqish bildirgan taqdirdagina vokal mashg'ulotlar samarali bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi o'quvchilarda folklor qo'shiqlariga nisbatan qiziqish uyg'otish uchun turli pedagogik usullardan foydalanishi zarur. Masalan, qo'shiqlarning tarixiy kelib chiqishi, xalq hayotidagi o'рни va badiiy mazmuni haqida ma'lumot berish o'quvchilarning musiqiy asarga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Shuningdek, vokal mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligini rag'batlantirish ham muhim omil hisoblanadi. O'quvchilar qo'shiqni turli ifoda usullarida ijro etish, sahna harakatlari bilan boyitish yoki kichik improvizatsiyalar qilish orqali o'z ijodiy imkoniyatlarini namoyon etadi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi va vokal ijrochilik jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish samaradorligini oshirishda sahna tajribasi ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar konsertlar, musiqiy tadbirlar va turli ijodiy tanlovlarda ishtirok etish orqali o'z ijro mahoratini namoyon etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunday tadbirlar o'quvchilarning sahnada erkin harakat qilish, auditoriya bilan muloqot qilish va ijro jarayonida o'zini erkin tutish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, o'quvchilarning vokal ijrochiligini rivojlantirishda jamoaviy ijro usullaridan foydalanish ham samarali hisoblanadi. Xor yoki ansambl shaklida ijro etish

o'quvchilarga musiqiy uyg'unlikni his qilish, ritmni saqlash va boshqa ijrochilar bilan hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Jamoaviy ijro jarayonida o'quvchilar bir-birini tinglashni o'rganadi va musiqiy jarayonda o'z o'rnini to'g'ri anglay boshlaydi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Multimedia vositalari, audio va video materiallardan foydalanish o'quvchilarga folklor qo'shiqlarining turli ijro uslublarini o'rganish imkonini beradi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy idrokini kengaytiradi va ularning vokal ijrochilik qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Masalan, mashhur xalq xonandalarining ijrolarini tinglash o'quvchilarga qo'shiqni ifodali va to'g'ri ijro etish bo'yicha muhim tajriba beradi. O'quvchilar turli ijro uslublarini taqqoslab, o'z ijro uslubini shakllantirishga harakat qiladi. Bu jarayon ularning musiqiy tafakkurini boyitadi va vokal mahoratini oshiradi.

Vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish jarayonida o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish ham muhim omillardan biridir. O'quvchilar uy sharoitida vokal mashqlarni takrorlash, qo'shiqlarni mustaqil ravishda o'rganish va o'z ijrosini tahlil qilish orqali vokal mahoratini takomillashtiradi. Bu jarayon o'quvchilarning o'z ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va musiqiy faoliyatga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi.

Shuningdek, vokal mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarning psixologik holatini hisobga olish ham muhim ahamiyatga ega. Har bir o'quvchining ijro jarayoniga bo'lgan munosabati turlicha bo'ladi. Ba'zi o'quvchilar sahnada erkin ijro etsa, boshqalari uyatchan bo'lishi mumkin. Shu sababli o'qituvchi o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olib, ularni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali vokal mashg'ulotlarining samaradorligini oshirishi mumkin.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish jarayonida milliy qadriyatlarni singdirish ham muhim ahamiyatga ega. Xalq qo'shiqlari o'quvchilarga milliy madaniyat, an'ana va urf-odatlar haqida ma'lumot beradi. Bu jarayon o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirish va xalq san'atiga hurmat bilan qarash kabi fazilatlarni shakllantiradi.

Umuman olganda, folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish jarayoni ko'p qirrali pedagogik jarayon hisoblanadi. Bu jarayonning samaradorligi o'qituvchining pedagogik mahorati, mashg'ulotlarning to'g'ri tashkil etilishi, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, o'quvchilarning motivatsiyasi va ijodiy faolligiga bog'liq. Ushbu omillar uyg'un holda qo'llanilganda o'quvchilarning vokal ijrochilik qobiliyati sezilarli darajada rivojlanadi.

Shunday qilib, folklor qo'shiqlari asosida tashkil etilgan vokal mashg'ulotlari o'quvchilarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirish, ijodiy tafakkurini kengaytirish va

sahna ijrochiligi madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda pedagogik va metodik omillarni to'g'ri uyg'unlashtirish orqali vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishning yuqori samaradorligiga erishish mumkin.

Ushbu ilmiy maqolada o'quvchilarda folklor qo'shiqlari vositasida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy hamda amaliy jihatlarini keng tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida xalq qo'shiqlarining pedagogik imkoniyatlari, ularning o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni, shuningdek vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etishning metodik asoslari o'rganildi. Folklor qo'shiqlari o'zining badiiy boyligi, milliy ruhiyati va melodik soddaligi bilan o'quvchilarning vokal ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita ekanligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Musiqi ta'limi jarayonida o'quvchilarning vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirish ko'p jihatdan to'g'ri tanlangan metodika va pedagogik texnologiyalarga bog'liq. Folklor qo'shiqlari asosida tashkil etilgan vokal mashg'ulotlari o'quvchilarning ovoz apparatini rivojlantirish, nafasni boshqarish, intonatsiya aniqligini ta'minlash hamda badiiy ifodani shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli xalq qo'shiqlarini musiqi ta'limi jarayonida samarali qo'llash o'quvchilarning vokal qobiliyatini rivojlantirish bilan birga ularning estetik didini ham shakllantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, folklor qo'shiqlari o'quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Xalq qo'shiqlarining melodik va ritmik xususiyatlari o'quvchilarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi, ularning musiqani chuqurroq idrok etishiga yordam beradi. Shu bilan birga, folklor qo'shiqlari o'quvchilarning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularda milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantiradi.

Maqolada folklor qo'shiqlari asosida vokal-xonandalik malakalarini shakllantirish jarayonining asosiy bosqichlari ham tahlil qilindi. Jumladan, tayyorgarlik bosqichi, qo'shiqni o'rganish bosqichi va ifodali ijro bosqichlari vokal mashg'ulotlarining muhim tarkibiy qismlari sifatida ko'rib chiqildi. Har bir bosqich o'quvchilarning vokal texnikasini rivojlantirish, musiqiy eshitish qobiliyatini shakllantirish va badiiy ifodani takomillashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida vokal mashg'ulotlarini samarali tashkil etishda interfaol metodlardan foydalanishning ahamiyati ham alohida ta'kidlandi. Guruhli ijro, individual mashg'ulotlar, musiqiy o'yinlar va ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning musiqiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning vokal-xonandalik malakalarini mustahkamlashga yordam beradi. Ayniqsa, guruhli ijro usullari o'quvchilarda jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, musiqiy uyg'unlikni his qilishga o'rgatadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham vokal mashg'ulotlarining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Audio va video materiallar, multimedia vositalari hamda raqamli texnologiyalar o'quvchilarga folklor qo'shiqlarining turli ijro uslublarini o'rganish imkonini beradi. Bu esa ularning musiqiy idrokini kengaytiradi va vokal ijrochilik qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, o'quvchilarning o'z ijrosini tinglab tahlil qilish imkoniyati ularning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishda motivatsiya omilining ham muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. O'quvchilar musiqiy faoliyatga qiziqish bildirgan taqdirdagina vokal mashg'ulotlar samarali bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi o'quvchilarda folklor qo'shiqlariga nisbatan qiziqish uyg'otish uchun turli pedagogik usullardan foydalanishi zarur. Qo'shiqlarning mazmuni, tarixiy kelib chiqishi va badiiy xususiyatlari haqida ma'lumot berish o'quvchilarning musiqiy asarga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Shuningdek, o'quvchilarning sahna tajribasini oshirish ham vokal-xonandalik malakalarini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Konsertlar, musiqiy tadbirlar va ijodiy tanlovlarda ishtirok etish o'quvchilarga o'z ijro mahoratini namoyon etish imkoniyatini beradi. Bunday tadbirlar o'quvchilarning sahna madaniyatini shakllantiradi, ularni auditoriya bilan muloqot qilishga o'rgatadi va ijro jarayonida o'zini erkin tutish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Folklor qo'shiqlari asosida vokal mashg'ulotlarini tashkil etishda o'qituvchining pedagogik mahorati alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi o'quvchilarning ovoz imkoniyatlarini to'g'ri baholashi, ular uchun mos repertuar tanlashi va vokal mashg'ulotlarini metodik jihatdan to'g'ri tashkil etishi zarur. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarda musiqaga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb qilishga alohida e'tibor qaratishi kerak.

Tadqiqot natijalariga asoslanib shuni ta'kidlash mumkinki, folklor qo'shiqlari o'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Ularning melodik soddaligi, badiiy ifodaviyligi va milliy ruhiyati o'quvchilarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirishga, estetik didini shakllantirishga hamda musiqiy tafakkurini kengaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli musiqa ta'limi jarayonida folklor qo'shiqlaridan keng foydalanish va vokal mashg'ulotlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, folklor qo'shiqlari asosida tashkil etilgan vokal mashg'ulotlari o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy tafakkurini kengaytirish va milliy madaniyatga bo'lgan hurmatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu jarayonda pedagogik, metodik va texnologik omillarni uyg'un holda qo'llash orqali o'quvchilarda vokal-xonandalik malakalarini samarali shakllantirish va rivojlantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Саидий, Саид Болта-Зода, Салимова, Бахринисо Бахромжон кизи. Вариационный подход к построению однородной музыки, размышление идеального подхода к её решению. Science and Education 3 (8), 138-144
2. Саид Болтазода, Саидий. Эффект образования музыки к системы общеобразовательной школы. Science and Education 3 (8), 224-230
3. СБЗ Саидий. Диалектика и образовательный процесс смена состояний системы образования как деятельности. Science and Education 5 (6), 151-157
4. СБ Саидий. Определения понятий диктанта в теории музыки. Science and Education 3 (12), 823-828.
5. СБЗ Саидий. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. Science and Education 3 (12), 871 - 877
6. КБ Холиков. Направляющие основы методики для педагогов и студентов музыкально эстетическая развития детей в садике. Science and Education 3 (2), 1233-1239
7. КБ Холиков. Некоторые новые вопросы, связанные с применением методов и приёмов музыки в общеобразовательной системе. Science and Education 4 (7), 100-106
8. КБ Холиков. Некоторые задачи, сводимые к вокальным управлениям голоса, при кантрапунктной музыки. Scientific progress 2 (3), 697-704
9. КБ Холиков. Вокальная культура как психологический феномен. Актуальные вопросы психологии, педагогики, философии 2 (11), 118-121
10. КБ Холиков. Диалоговые методы определения тональностей (не по квинтовому кругу) Science and Education 4 (7), 198-205
11. СБ Саидий. Психологические характеристики музыкальных звуков. Узбекистан 2 (2), 76-82
12. Саид Болтазода, Саидий. Механизмы формирования культуры почитания человеческих ценностей у старшеклассников на основе фольклора в хоре. Science and Education 4 (2), 1386-1391
13. Саидий, Саид Болтазода. Сложный принцип формообразования в изоритмическом сложений музыки. Science and Education 3 (11), 962-969
14. Саидий, Саид Болтазода. О некоторых простейших обобщениях приёмов и методов по музыке общеобразовательной школе. Science and Education 3 (8), 196-203
15. Саидий, Саид Болтазода. Принципы и приложения музыкальной формы. Science and Education 5 (2), 432-438
16. Саидий, Саид Болтазода. Нестандартные психологические структуры и модуляция в педагогике. Science and Education 5 (2), 348-354

17. Саидий, Саид Болтазода. Обменное приёмы аккордов семейство субдоминанты и доминанты использование на фортепиано. *Science and Education* 5 (2), 439-444
18. Саидий, Саид Болтазода. Об эффектно влияние теории, в создании музыкального произведения. *Science and Education* 3 (12), 864 - 870
19. Саидий, Саид Болтазода. Основные направления возбуждения мелкой моторики по направление музыки. *Science and Education* 3 (10), 582-590
20. Саидий, Саид Болтазода. Песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and education*. 3 (4), 1200-1205
21. Саидий, Саид Болтазода. Художественно-педагогическое общение как средство формирования музыкальной мотивации школьников. *Science and Education* 5 (2), 322-327
22. Саидий, Саид Болтазода. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
23. Саидий, Саид Болтазода. Оценка качества педагогического мастерство, в проведения занятий сольфеджио в ВУЗах. *Science and Education* 4 (1), 604-610
24. Саидий, Саид Болтазода. Подробная информация к навыкам музыкального и экспериментального моделирования при решении задач дирижирования. *Science and Education* 2 (12), 803-811
25. Саидий, Саид Болтазода. Элементы абстрактной и абсолютной звучании музыкального звука. *Science and Education* 4 (1), 597-603
26. Саидий, Саид Болтазода. Теоретическое рассмотрение вероятности совпадения неаккордовых звуков в произведениях. *Science and Education* 4 (1), 556-562
27. Саидий, Саид Болтазода. Повышение или понижение основных ступеней, знаки альтерации. *Science and Education* 3 (12), 878 - 884
28. Саидий, Саид Болтазода. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. *Science and Education* 3 (12), 871 -877
29. Саидий, Саид Болтазода. Субхонов, Отабек Адидович. Основы управления музыкального диктанта по сольфеджио. *Science and Education* 3 (3), 825-830
30. Саидий, Саид Болтазода. Интерпретация современных методов работы с малоуспеваемыми музыкантами. *Scientific Journal* 3 (3), 1193-1199